

pistrino exerciti. Nonne Jacob suas passus est miseria? Nonne David vexationum cribro hinc inde agitatus ad frugem rediit? Nimirum Propheta dicente: « Vexatio dat intellectum. » Nonne Isaias, Jeremias, sub jugo hoc sudarunt? Quid dicam amplius? Quotquot Christi vestigia in novo Testamento unquam pressius insitit, hi omnes misere afflicti, tribulati, pressi, persecuti, contempti habiti, verberati, relegati, occisi, nec fuit qui, nisi certando, coronam deportaverit. Cum autem,

Solamen miseris, socios habuisse malorum,

miror, et vere miror, te crucem tuam ægre adeo ferre. Cum tamen, D. Paulo affirmante: « Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. » Rom., c. viii. Audi sapientissimum Regem, ita te hortantem: « Disciplinam Domini, filii mi, ne adicias, nec deficias, cum ab eo corripieris. Quem enim diligit Dominus, corripit et quasi pater in filio complacet sibi. » Prov. v, 41. Apprime et ad rem plane est, quod nescio quis Sanctus vir olim scripto reliquit: « Quid times tollere crucem, per quam itur ad Regnum? In cruce salus, in cruce vita, in cruce protectio ab hostibus, in cruce infusio supernæ suavitatis, in cruce robur mentis, in cruce gaudium spiritus, in cruce summa virtutis, in cruce perfectio sanctitatis. Non est salus animæ, nec spes vitæ æternæ, nisi in cruce. Tolle ergo crucem tuam, et sequere Jesum, et ibis in vitam æternam. Præcessit ipse bajulans sibi crucem, et mortuus est pro te in cruce, ut et tu tuam portes crucem, et mori effectus in cruce. Quia si commortuus fueris, etiam cum illo pariter vies. Et si socius fueris poenæ, eris et gloria. »

Quia tamen non prohibitum est, licitis mediis uti, ad tribulationes tales vel omnino avertendas, vel certe levius ferendas, ideo hortatur Asceta, ut Achatius domicellas imitetur, quæ assiduo secum myrothecia portant, quibus in deliquio se, aut alios ungant et confortent; ita ipse de spirituali myrothecio, sex cistulas, in se motiva ad patientiam excitantia continent; et in quarum prima cistula *memoria Inferni* continetur, quod balsamo se S. Franc. Borgia ad omnia itinerum incommoda et molestias patienter ferenda, animavit. In secunda cistula *memoria celestium gaudiorum*,

quo balsamo mater Machabeorum filium suum roboravit dicens: « Peto, nate, ut aspicias ad cælum etc., ita fiet, ut non timeas carnificem istum. » In tertia, *memoria tribulationum, quas seculares ex necessitate, vel spe lucri terreni patiuntur*, sic enim docere sibi poterit: « Potuerunt isti et istæ (et quidem ex necessitate, vel exigui præmii spe) et tu non poteris cum auxilio devino, et ob inexplicabile præmium celestis, et æternæ gloriæ? » In quarta *memoria eorum, quæ Martyres passi sunt*, quod balsamum obtulit Thom. Kemp. in persona Christi sic loquens: « Quid est, quod loqueris, filii? Cessa conqueri considerata mea, et aliorum Sanctorum passione. Nondum usque ad sanguinem restitisti. Parum est, quod tu pateris in comparatione eorum, qui tam multa passi sunt, tam fortiter tentati, tam graviter tribulati, tam multipliciter probati et exercitati. Oportet te igitur aliorum graviora ad mentem reducere, ut levius feras tua minima. » In quinta reperitur *memoria Passionis Christi*, de quo balsamo dixit S. Aug.: « In omnibus adversitatibus meis non inveni tam efficax medium, quam vulnere et passionem Christi. » Imo et ipse Christus discipulos suos hoc balsamo unxit, quando dixit: « Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. » Joan. xxv, 43. » In sexta, *memoria beneplaciti et voluntatis divinæ*, quod balsamum S. David usurpavit, dum dixit « Tribulatio et angustia invenerunt me, mandata tua meditatio mea est. Ps. cxviii. » Unde hortatur Asceta, ut prompta, hilarique mente omnes semper animi molestias et anxietates, omnes corporis labores et incommoditates haud aliter a clementissimo Deo acceptet, quam si de paterna manu ipsius suas in manus eas collocari, propriis oculis cerneret. Offerat se insuper generoso animo ad plura, gravioraque pro eo toleranda. Eidemque divinæ clementiæ supplicet humillime, ut exilium ac indignam tolerantiam suam, cum acerbissima pretiosissimaque sua passione unitam, ratam, gratamque habere dignetur. Imploret etiam illorum Divinorum ad hoc subsidium, qui cruciatus ærumnasque in vita perpassi sunt maximas; atque ut hæc omnia facilius exequatur, indubitatum sit ipsi, quod durantibus afflictionibus, desolationibus, et cæteris animi fastidiis, a divina gratia, ejusque confortatione nunquam destituamur, prout earum temporisque ra-

tio exigit; neque opera nostra, in quibus pie tunc exercemur, minus divina bonitati grata accidant, etsi magna animi cum repugnantia, ariditate, tarditateque peragantur.

Denique ut modum perfectissimum patienti etiam sciat Achatius, narrat idem Asceta, quod olim S. Henrico Susoni Christus crucifixus apparuerit cum sex alis, quarum duæ tegentes pedes habebant inscriptionem: « Fer tribulationes patienter. » Duæ manus tegentes: « Fer crucem libenter. » Duæ ad volandum expansæ cum inscriptione: « Fer crucem sicut Christus, » id est, hilariter et constanter. Quibus sat clare tres gradus perfectæ patientiæ expressit; quos si observare studuerit Achatius, non medicum ei robur et solatium spondet Asceta.

CONSOLATIO.

QUOD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est medium quoddam ad suum vel alterius animam excitandum vel recreandum a consolatione ordinatum. Neque enim aliqui recte doloris levamen definiunt, cum sæpe aliquæ consolationes imitantur a Deo, nulla tristitia vel doloribus suppositis.

DIVISIO. — Dividitur 1. in *propriam*, et *alienam*; illa est, qua quis seipsum; hæc, qua quis alium consolatur.

Dividitur in *internam* et *externam*; illa est, quæ a propria conscientia, et virtutibus ac meritis percipitur; ista est, quæ extra se ex rebus creatis emendicatur.

Dividitur quoque in *spiritualem* et *corporalem*; illa est, quæ ex objectis spiritualibus hauritur; ista, quæ ex rebus appetitui sensitivo gratis colligitur. S. Ignatius Loyola in regula tertia ad spiritus cognoscendos ait, quod spiritualis consolatio tunc esse noscitur, quando per internam quamdam motionem anima exardescit in amorem sui Creatoris, nec jam creaturam ullam, nisi propter ipsum potest diligere. Item lætitia omnis ad studium salutis, quietem et pacem cum Deo habendam incitare solita.

Dividitur denique in *rationalem* et *sensibilem*; illa est, quæ tota intra rationem consistit; ista, quæ etiam in ipso corpore sensibiliter percipitur.

EX S. SCRIPTURA.

CONSOLATIONES CELESTES. — Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis. II. Cor. 3.

Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolaciones tuæ lætificaverunt animam meam. Ps. xciii. 19.

Convertam lætum eorum in gaudium, et consolabor eos, et lætificabo a dolore suo. Jer. xxxi. 13.

Ab ubera mea potabimini, et super genua blandientur vobis; quomodo sicuti mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Jerusalem consolabimini. Is. lxvi. 1

Ece ego lactabo eam, et ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus. Osee. ii. 44.

Euntes ibant, et flebant, mittentes semina sua; venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. Ps. cxxv. 6.

Ad punctum in medio dereliqui te, et in miserationibus magnis congregabo te. Is. liv. 7.

Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium. Ps. lxxv. 12.

In umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Ps. lvi. 1.

Quoniam sicut abundat passiones Christi in nobis, ita et per Christum abundat consolatio nostra; sicut socii passionum estis, sic eritis et consolatio. II. Cor. i. 5 et 7.

CONSOLATIONES HUMANÆ. — Date scieram merentibus, et vinum his, qui amaro sunt animo; bibant, et obliviscantur egestatis suæ, et doloris sui non recordentur amplius. Prov. xxxi. 6.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus, id ipsum invicem sentientes. Rom. xii. 15.

EX. SS. PATRIBUS.

QUALITAS. Consolatio mitis debet esse, non aspera, quæ magis dolorem leniat, et furorem mitiget, quam commotionem excitet. S. Ambr. in lib. de Joseph,

Cum volumus afflictum quempiam a mœrore suspendere, ordo consolationis est, ut studeamus prius mœrore ejus læti concordare. Dolentem non potest consolari, qui

non concordat dolori; quia eo ipso, quod a merentis afflictione discrepat, minus ab illo recipitur, cui mentis qualitate separatur. S. GREG. in *Moral.*

Facilior erit consolatio, si inter flagella, quæ patimur, ad memoriam delicta quæ fecimus, revocemus, atque hæc non jam flagella, sed dona esse conspiciamus, si, quæ carnis delectatione peccamus, carnis dolore purgamus. Idem, in *Registro.*

Magna consolatio tribulationum est, Auditoris nostri dona ad memoriam revocare. GREG. V. *Mor.*

Consolatio amplior est quam afflictio. Idem, in *Epist. ad Corinth.*

Pestina consolatio honorum est consideratus finis malorum, dum enim ex eorum interitu malum conspiciunt; quod evadunt, leve æstimant quiddam in hac vita adversum patiuntur. Idem, XXI, *Moral.*

Facilis est consolatio, si inter flagella quæ patimur, quæ fecimus delicta ad memoriam revocemus. Idem, in *Registro.*

Non est probus consolator, quem prævii vincunt gemitibus, HIERON.

EX LIBELLO.

DE IMITATIONE CHRISTI.

Non est grave, humanum contemnere solatium, cum adest divinum. Magnum est, et valde magnum; tam humano, quam divino posse carere solatio, et pro honore Dei libenter exilium cordis velle sustinere. L. II. c. II. § 1.

Vereus amator Christi, et studiosus sectator virtutum, non cadit super consolationes, nec quærit tales sensibiles dulcedines, sed magis fortes exercitationes, et pro Christo dueros sustinere labores. Ib. § 3.

Cum igitur spiritualis a Deo consolatio datur, cum gratiarum actione accipere eam, sed Dei munus intelligere esse, non tuum meritum. Noli extolli, noli nimium gaudere, nec inaniter præsumere, sed esto humilior ex dono, cautior quoque et timoratus in eunctis actibus tuis, quoniam transibit hora illa, et sequetur tentatio. Ib. § 4.

Cum ablata fuerit consolatio, non statim desperes, sed cum humilitate et patientia expecta celestem visitationem, quoniam potens est Deus amplior tibi redonare consolationem. Ibid.

Solet sequentis consolationis tentatio præcedens esse signum. Ib. § 7.

Datur consolatio divina, ut homo fortior sit ad sustinendum adversa. Sequitur etiam tentatio, ne se elevet de bono. Ib. § 8.

Excedunt spirituales consolationes omnes mundi delicias, et carnis voluptates; nam omnes delicia mundanae aut vanae sunt, aut turpes; spirituales vero deliciae solæ iucundæ et honestæ, ex virtutibus progenitæ, et a Deo puris mentibus infusæ. L. I. c. x. § 1.

Deus benefacit consolationis gratiam dando; sed homo male agit, non totum Deo cum gratiarum actione retribuendo. Ib. § 2.

Utilis est sæpe et securus, quod homo non habeat multas consolationes in hac vita, secundum carnem præcipue. Tamen quod divinas non habemus, aut rarius sentimus, nos in culpa sumus, quia compunctionem cordis non quærimus, nec vanas et externas omnino abjicimus. L. I. c. XXI. § 3.

Cognosce te indignum divina consolatione, sed magis dignum multa tribulatione. Ibid.

Non est in eo tantum vite spiritualis perfectus, cum consolationis habueris gratiam; sed cum humiliter et abnegate, patienterque tuleris ejus subtractionem. L. III. c. VII. § 1.

Quiddam desiderare possum, vel cogitare ad solatium meum, non hic expecto, sed in posterum. L. III. c. XVI. § 1.

Non poteris, anima mea, plene consolari, nec perfecte recreari, nisi in Deo Consolatore pauperum, ac Susceptore humilium. Ibid.

Vanum est et breve omne humanum solatium; beatum et verum solatium, quod intus a veritate percipitur. Ib. § 2.

Devotus homo ubique secum fert consolatorem suum Jesum, et dicit ad eum: Adesto mihi, Domine Jesu, in omni loco et tempore. Hæc mihi sit consolatio, libenter velle carere omni humano solatio, Et si tua defuerit consolatio, sit mihi tua voluntas et justa probatio pro summo solatio. Ibid.

Fili, ego Dominus confortans in die tribulationis. Venias ad me, cum tibi non fuerit bene. L. III. c. XXX. § 1.

Hoc est, quod maxime consolationem impedit celestem, quia tardius te convertis ad orationem; nam antequam me intente roges, multa interim solatia quæris, et recreas te in externis.

Putas tu, quod semper habebis pro tua

voluntate consolationes spirituales? Sancti mei non semper habuerunt tales, sed multas gravitates, et tentationes varias, magnasque desolationes. Vis tu statim habere, quod multi post multas lacrymas, et magnos labores vix obtinuerunt? Lib. III. c. XXXII. § 5.

Si bene scirem omnem humanam consolationem abjicere, sive propter devotionem adipiscendam, sive propter necessitatem, qua compellor te quærere, quia non est homo, qui me consoletur, tunc possem merito de gratia tua sperare, et de dono novæ consolationis exultare. L. III. c. LXIX. § 4.

Consolatio tibi interdum dabitur, sed copiosa satietas non concedatur. Confortare igitur, et esto robustus tam in agendo, quam in patiendo contraria. L. III. c. II. § 3.

Domine, non sum dignus consolatione tua nec aliqua spirituali visitatione, et ideo juste mecum agis, quando me inopem et desolatam relinquis. Si enim ad instar maris lacrymas fundere possem, adhuc consolatione tua dignus non essem. L. III. c. XXXII. § 3.

Natura libenter aliquid solatium habet externum, in quo delectetur ad sensum; sed gratia in solo Deo quærit consolari, et in summo bono super omnia visibilia delectari. L. III. c. LIV. § 4.

EXEMPLA.

Quod Christus ipse consolationem admiserit, testatur S. Lucas Evangelista, dicens: Apparuit autem illi Angelus de caelo, confortans eum. Luc. XXII. 43.

S. Paulus de scipso fassus est: Repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. II. Cor. VII. 4.

S. Magdalena de Pazzi fel purum sitiebat, nullo medicatum gustu spiritus, aut illa etiam celesti dulcedine temperatum. Hinc et voti compos facta, per quinque annos ab inferis et superis sic cruciata est, ut in frustra discerpi videretur. Cumque Confessarius ei solatium aliquod polliceretur, aut presagiret, id longius a se removebat, de quo Deo querebatur, quod a pactis inter se conventis discederet. Ecc. in *Dom. IV. post Pasc.* § 2.

Quidam famulus Dei, revelationibus et visionibus admirandus, cum crebris conso-

lationibus etiam a Deo recrearetur, indignum se illis arbitratus, rogavit Deum, ut auferret illas; quod per quinque annos ita factum est, ut vix jam respirare, et quietem animi tenere posset. Quare Deus ipsius miserus, duos Angelos cum consolatorios misit, quorum tamen ille solatium respuens dixit: Non peto, Domine, ullum solatium, sed satis mihi est, custodire locum, ubi in eum præter se nihil introeat. Qui affectus adeo Deo placuit; ut ad eum illas voces dixerit: Tu es Filius meus, in hac mihi complacui. NIERENR. c. XXVI. *Vit. divin.*

Alius quidam eximius Dei servus dicere de seipso solebat: Quadraginta jam annis servio Deo in multa oratione sine ulla interna consolatione, eo tamen die, quo eam facio, suave mihi esse experior et expeditum virtutum exercitum; hocque sibi unicum solatium esse, quod propriis expensis Deo serviret, sciens scilicet quod olim Deus S. Gertrudi dixerit: Vellem electis meis persuasum esse quod eorum bona exercitia placeant, quando serviunt propriis expensis. DNE. I. I. c. VI. *Rhet. cael.* § 2.

Paula, sanctissima matrona romana, in merore captabat: Quæret tristitiam, animam eam, et quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, et Deus meus. Moxque consolatum se sensit. S. HIER. in *Epitaph.*

S. Lydwina Batava tanto consolationum cumulo recreabatur a Deo, ut earum pondere se opprimendam diceret, nisi etiam aliquando a Domino humiliaretur: Hinc bona, inquebat, est consolatio, quam non tumor inflat, sed timor consolidat. *Vit. ejus.*

Thomas Morus carceri mancipatus nullum merori locum dabat, sed alios potius ad se accedentes etiam solabatur, dicens: Hunc mundum carceri similem esse, ex quo ad causam dicendam sui singulis diebus evocantur. Quod autem meum carcer aliorum merori locum dabat, sed alios potius ad se e malis minimum sit eligendum. SANDERUS, in *Vit.*

EXEMPLA DOMESTICA.

S. Ignatius adeo effluabat consolationibus spiritualibus, Psalmodie maxime tempore, ut præ copia lacrymarum, quas illæ exprimebant, oculos propemodum perderet. *Vita, l. XXX c. I.*

S. Franciscus adeo obruebatur cœlestibus consolationibus, ut in has voces: Satis est, Domine, satis est! non semel erumpere coactus sit. *Vita.*

B. Stanislaus Kostka usque adeo amore divino et consolationibus eum comitantibus incaluerat, ut stropholis aqua madefactis ardorem pectoris temperare necesse fuerit. *Vita.*

Petrus Faber cum toto plus anno in præcipuis festivitibus mire aridus fuisset, tandem hæc incidit consolatio, id singulari Dei dispositione et bonitate evenire, ut Cœlites, quorum festa celebrantur, perspecta ipsis miseria vehementius pro ipso orarent. Idem nunquam in majore aliqua molestia fuit, quam non continuo sequeretur Dei lætificans consolatio. Semel tristitia opletus cum illud sibi mœrens occineret: Quare tristis incedo, dum affligit me inimicus? audit in terdus vocem, nihil esse causæ, cur tristis incederet, cum se affligeret inimicus; lætandum esse potius, nam hoc significabat, nostram voluntatum esse contrariam voluntati illius; dum autem mœrendum si affligeret nos Deus, cum causa hujus possit esse voluntas nostra, non obsequens voluntati divine. *Vita, l. II. c. IX.*

P. Balthasar Alvarez secum ipso sic stantebat: Inquietudinem quamcumque animo occurrentem in oratione martyrium reputabo, et ut talem fortiter sustinebo; id quod reipsa sexdecim annis præstitit, quibus tamen finitis consolationes et illustrationes sequentes abunde præcedentem sterilitatem compensarunt.

Joannes Berckmannus, licet plerumque spiritualibus visitationibus et suavitatibus abundaret, subinde tamen totus aridus erat, ubi tamen ille nec animum demittebat, sed frequenter Deum interpellans: Redde mihi, aiebat, lætitiæ salutaris tui! si que magnum animi quietem sentiebat. Rogatus, quibus remediis adversus ariditates animi uteretur? respondit: Orare, occupare me, patientia, et sinus B. Virginis. *Vita, pag. 154, p. 2.*

EXEMPLA PROFANA.

Quidam Princeps Saracenus quosdam Francia Proceres captivos visitans cum quævisset, utrum et ipsi Dei Filium ex Virgine natum, crucifixum, mortuum crederent? Illis affirmantibus dixit: Macte animo itaque

estote, nam parum pro ipso sustinetis quæ tanta pro vobis passus est. Eisi seipsum ex sepulchro suscitare potuit, poterit et vos ex vestra captivitate liberare. Seriam, veramque fuisse consolationem, eventus probavit. *BEIRL. V. Consolatio.*

Solon Atheniensis, cum quendam ex amicis valde mœrentem vidisset, in arcem perduxit, hortatusque est, ut per omnes subjectorum ædificiorum partes oculos circumferret. Quod ut factum advertit: Cogita nunc, inquit, quam multi luctus sub his tectis olim fuerint, hodieque versentur, et sequentibus sæculis sint habituri; et mille mortalium incommoda tamquam propria delere. Qua consolatione demonstravit, urbes nihil esse aliud, quam humanarum cladum concepta miseranda. *VAL. MAX. l. VII, c. II.*

Diogenes, amicum ægrotantem invisens, dixit: Numquid amico opus est? significans, in rebus afflictis potissimum amicorum solatio utendum. *LAERT. l. VI, Apoph.*

Democritus exul cum a Crate philosopho visitatus, et ad exilium fortiter ferendum animatus esset: Male sit, inquebat, negotiis et occupationibus, per quas hæc talem virum cognoscere non licuit! *Ibidem, l. 5, c. IV.*

Lucius Paulus Æmilius amissis duobus filiis optime indolis, tempore triumphis Macedonici in concionem progressus, gravissima oratione populum infortunium suum dolentem consolatus est. *PLUTARCH. in Vit.*

Æneas naufragos socios suos consolans dixit:

O Socii (neque enim ignari sumus ante malorum)
O passi graviores! dabit Deus his quoque finem.
Per varios casus, per tot disordinata rerum,
Tendimus in Latium, sedes ubi fata quietæ
Oscendant, illic fæ regna resurgere Trojæ,
Durate, et rebus vosmet servate secundas.
VIRG. l. Æneid.

Philo, Judæorum Legatus, apud Caium Caligulam Imperatorem, cum non repulsam tantum passus esset, sed etiam contumeliose et acerbe rejectus, dixit ad socios: Bono animo nos esse oportet, quibus iratus est Caius, nunc enim Deus nobis contra illum aderit. Quod factum eventus monstravit. *JOSEPH. l. XVIII, c. X.*

SIMILITUDINES.

QUALITAS. — Sicut, qui saccharum in ore

habet, dicere nequit os suum dulce esse, sed saccharum; ita, esto consolatio divina valde bona sit, et Deus eam dans optimus, inde tamen non sequitur, eum, qui ipsam sentit, bonum esse. *S. FRANC. SALES. p. 4, Introd. c. XIII.*

Sicut in operibus nature Providentiam suam Dominus declaravit, non morborum genera tollendo, sed omnibus morbis appositissima remedia procurando; sic in operibus gratiæ ab electis non sustulit tribulationes, nec ab omni tristitia vacuos nos esse voluit, sed contra omnes tribulationes, omnemque tristitiam fortissimum robur dedit, futuræ gloriæ certam expectationem, dicens: Tristitia vestra vertetur in gaudium. *STAPL. text. 3. in Dom. 3. post Pasch.*

Sicut æger, qui abhorret a cibo, quo eget, gaudet se reperire aliquem in eo saporem, non propter ipsum saporem, sed quia excitat ipsum ad comedendum, et vitam conservandam; sic verus Dei servus non querit consolationem spiritualem propter consolationem, sed quia anima hac illecebra illecebra libentius se postea fatigat in via virtutis, in eaque se stabilis, et firmat. *RODRIG. p. 1. tr. 8, c. XXIV.*

Sicut medici ventant admoventi pharmaca, cum morbus in accessu est, et sevit; ita ad primos iræ ac doloris motus non est adhibenda consolatio, sed ubi post tempus coepert esse leviores. *SENECA. apud. LANG. in Polyant.*

UTILITAS. — Sicut pluvia semper bona est, sed maxime tempore siccitatis gratissima accidit; sic consolatio amicorum semper suavis est, sed maxime tempore luctus. *S. CHRYS. in Matth. 24, h. 50.*

Sicut qui herbam Scythicam ore continent, tam singularem ex ea dulcedinem sentiunt, ut nullam famem aut sitim sentiant; sic illi, quibus Deus cœlestes consolationes gustandas offert, nullas mundi hujus consolationes admittere volunt. *S. FRANC. SAL. p. 4, Introd. c. 12.*

Sicut ursi alvearia invadentes, favorum dulcedine allecti, facile apum aculeos et vulnera patiuntur; sic sancti viri cœlestis dulcedinis certâ expectatione roborati, nihil non ferendum sibi putant, ut ea potiantur. *STAPL. text. 3 in Dom. 3 post. Pascha.*

2230 MEDIA.

Patientia in tribulationibus, quia secundum

Tomus I.

dum multitudinem dolorum consolationes lætificat animas servorum Dei, teste S. David. *Ps. XIII, 19.*

Luctus et dolor de peccatis. Beati enim, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. *MATTH. V, 5.*

Alienarum miseriarum consideratio; nam solatium est miseris socios habere, uti habet commune proverbium.

Bonarum a Deo acceptorum memoria; nam, ut ait S. Gregorius, magna consolatio est, Auctoris nostri dona ad memoriam revocare. Hinc et Job solabatur se, dicens: Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? *JOB. II, 10.*

Finis celeriter secuturi cogitatio; festina enim consolatio bonorum, teste S. Gregorio, est consideratus finis malorum, dum enim ex eorum interitu malum conspiciunt; quod evadunt, leve æstimant, quicquid adversum in hac vita patiuntur. *S. GREG. in Mor.*

Præmeditatio malorum; quoniam multum potest provisio et præparatio ad minuendum dolorem, teste Cicerone, hinc semper omnia humana homini præmeditata vult esse. *CICERO, III, Tuscul.*

Dispositionis divina ponderatio; magna enim est consolatio in eo, quod displicet, quod ordinante illo erga nos agit, cui non nisi justum placet; ut sapienter pronuntiavit S. Gregorius, in *Moral.*

ASCETICA.

Tria sunt præcipue, quæ de hac materia bene nosse debet Asceta. Primum est, ut bene addisceat, ubi vera consolatio quaerenda sit, quia quidem in re facem prætulit S. Augustinus, dum dixit: Hoc est, quod nos et lætificat in omnibus laboribus et periculis vitæ hujus, amor noster in Deum, et ipsum studium, et certa spes, et fervor spiritus. *S. AUGUST. super Joan. Et brevius S. Bernardus: Illud verum ac solidum gaudium est, quod non a creaturis sed a Creatore, percipitur. S. BERN. apud Engelgræv. in Dom. IV, post. Pas. §. 2.*

Alterum est, ut bene norit, ad quem finem a Deo datur consolationes, scilicet ut sint ei instar alarum, quæ ipsum subvehant ad viam mandatorum alacriter currendam, et promoveantque ad contemptum voluntatis proprie, et appetituum male ordinatorum, carnisque mortificationem. Hinc David di-

cebat : Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti (per consolationes) cor meum. *Ps.* 118, 22. Unde sedulo cavendum, ne ejusmodi consolationes propter se dumtaxat appetantur, sed potius referantur, ut ad prædictum semper finem referantur, ideo que tantum acceptentur, ut animus alacrior expeditione reddatur ad vocationem suam perfectius adimplendam.

Tertium est, ut sciat, quomodo tempore consolationum sese gerere debeat, quod quidem præ aliis copiose ac præclare docuit S. Franciscus Salesius, qui sequentes fere doctrinas suggerit. 1. Ut, quando sentiuntur ejusmodi consolationes, insigniter se quis coram Deo humiliet, caveatque, ne propter eas valde perfectum aut specialiter Deo dilectum existimet, cum non in illis, sed in perfecta charitate, vera solidaque perfectio consistat. 2. Ut agnoscat, se adhuc infantem esse in perfectione, qui lacte opus habeat, saccharoque, quo ad Deum amandum alliciat. 3. Ut easdem consolationes magni faciat, et cum humilitate recipiat, non tam ob id, quod in se sunt, quam quod a manu Dei nobis suppedientur. 4. Ut hoc tempore in bonis operibus faciendis, virtutibusque exercendis, solito sit diligentior et excitatior. 5. Ut cor suum ab illis avocet, quantum est in se, iis renuntiando, ut tanto plenius omnem affectum suum in Deum transferat. 6. Ut, si quid extraordinarium hac in re accidat, fideliter id Directori suo aperiat. Hucusque S. Franciscus Salesius. Quibus ex Regulis S. Ignatii addi potest. 7. Ut, dum fruitur consolatione, prospiciat, quo pacto se gerere velit desolatione deinceps irruente, ut jam inde acrimoniam et robur animi mature comparet, ad ejus impetum reprimendum. *REG. x, de Disc. Spir.*

MISCELLANEA.

QUALITAS. — Hæc officia consolantium, tollere ægritudinem funditus, aut sedare, nec pati manere longius, aut ad alium trahere. *CICERO III, Tuscul.*

Noli mala tua facere graviora, recte monet consolans Seneca, et te querelis onerare. Levis est dolor, si nihil illi opinio adjecerit: e contra si te exhortari cœperit, ac dicere; Nihil est, aut certe exiguum est, duremus, jam desinet; levem illum, dum putas, fa-

cies; omnia ex opinione suspensa sunt; tam miser est quisque, quam credit. *SENECA, ep.* 88.

Quod allatura est diuturnitas, nos maximos luctus vetustate tollit, id nos præcipere consilio, prudentiaque debemus, nec expectare temporis medicinam, quam representare ratione possumus. *CICERO, Fam. v.*

Alvilda, puella regia, cum ob patris negatum consensum sponso potiri non posset, virum mentita myoparonem descendit, et fugit. Ubi vero hostilem navim conspicata, ducis munere funeta est, hostesque oppugnavit, casu ei cassis excussa est, sicque a sponso agnita in ejus complexu ruit. Eodem modo se abscondit nonnumquam Deus sub desolationum galea, ut ea remota tanto suavior accidat ejus agnitio et fructio. *ENE. §. 2 in Dom. IV post Pasch.*

AUCTORES.

S. Franciscus Salesius, p. 4. *Introductionis ad vitam devotam*, a c. XIII. usque ad finem.

Alphonsus Rodriguez, p. 1. *de Exercitio perfectionis* tr. VIII. c. XLIV. et seq.

Henricus Engelgrave, p. 4. *Lucis Evang.* in Dom. 4. post Pascha.

Thomas Stapletonus, text. V. in Dom. 4. post Epiph. et text. III. in Dom. 3. post Pascha.

S. Ignatius Loyola, in libello *Exercitiorum, de Regulis spirituum dignoscendorum.*

Ludovicus Granatensis, in *Loc. Com.* f. 367.

Laurentius Beyrlinck, in *theatro vit. hum.* V. cod.

Severinus Boetius, *de Consolatione.*

Josephus Langius in *Polyanth.* V. cod.

CONSUETUDO

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est habitus seu qualitas reddens facilitatem operandi. Hinc a S. Augustino quasi secunda et quasi affabricata natura dicitur. *S. AUG. de Mus.*

DIVISIO. — Dividitur in *Bonam et Malam*; illa est, quæ ex actibus virtutis generatur; hæc, quæ a vitiosis actibus progignitur.

GRADUS. — Inducantur a Davide, dum ait: Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum (acquirendo consuetudinem) et in via peccatorum non stetit (perseverando in consuetudine) et in cathedra pestilentie non sedit, (etiam alios ad similem consuetudinem inducendo). *Ps.* 1, 1.

Paulo aliter hos gradus assignavit S. Augustinus, dum dixit: Ligatus eram non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, et inde mihi catenam fecerat, et constrinxerat me; quippe ex voluntate perversa facta est *Libido*. Et dum servitur libidini, facta est consuetudo; et cum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. *S. AUG. I. VIII, Conf. c. v.*

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS. — Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, et vos poteritis facere bene, cum didiceritis malum. *JER. XIII, 23.*

Eripe me de luto ut non infigar; libera me ab iis, qui oderunt me, et de profundis aquarum. *Ps. LXV, 25.*

Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. *PROV. XXII, 6.*

Cor facti quasi vas contractum, et omnem sapientiam non tenebit. *ECCLES. XXI, 17.*

Attendi, et auscultavi; Nemo, quod bonum est, loquitur; nullus est, qui agat penitentiam super peccato suo dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus impetu vadens ad prælium. *JER. VIII, 6.*

UTILITAS. — Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. *THREN. III.*

DAMNUM. — Languor prolixior gravat medicum; brevem languorem præcidit medicus. *ECCLES. X, 11.*

Ve, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, et quasi vinculum plaustrum peccatum! *Is. V, 18.*

Lapides excavant aquæ, et alluvione paulatim terra consumitur; et homines ergo similiter perdes.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS. — Difficiliter eraditur, quod rudis animi perhiberunt. Recens testa diu et saporem retinet et odorem, quo primum imbuta est. *S. HIER. I, ep. VII.*

Permolesum est, et vix toleratu possibile vel ipsis brutis, amoveri a consuetudine. *S. BASILIUS, hom. v.*

Vincere consuetudinem, dura est pugna. *S. AUG. in Ps. XXX.*

Moles imposita sepulchro, ipsa vis est dura consuetudinis, quia premitur anima, nec resurgere, nec respirare permittitur. *Idem, sup. Math. hom. XLV.*

Nihil tam firmum est in rebus humanis, quam veteris consuetudinis tyrannus. Ethnici consuetudinem alteram naturam dixerunt. *S. CHRYS. apud Longium, in Polyant. v. eod.*

Consuetudo quasi secunda, et quasi affabricata natura est. *S. AUG. I. VI, de Music.*

Consuetudo est jus quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur, et tenetur, cum ea deficit. *S. ISID. I. II, Æth.*

Nihil firmitus si consuetudini veritas suffragetur. *S. AUG. I. IV, de Baptis.*

Consuetudo auctoritati cedat, pravum usum lex et ratio vincat, cum vero nec sacris canonibus nec humanis legibus consuetudo obviare monstratur, inconcussa servanda est. *S. ISID. in Synon. I. II, apud Canonist.*

Consuetudo quasi sine peccato servari non potest, non valet. *S. GREG. sup. vi, Regist.*

Non locus consuetudinem, sed consuetudo locum commendat. *S. AUG. in Ench. s. VIII.*

DAMNUM. — Peccata, quamvis magna et horrenda, cum in consuetudinem venerint, aut parva esse, aut nulla creduntur usque adeo, ut non solum non occultanda, verum etiam prædicanda, diffamandaque videantur. *S. GREG. IV, Mor.*

Cum culpa in usum venerit, ei jam animus, etiam appetat, debilius resistit, quia quot vicibus pravæ frequentationis adstringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. *Idem. hom. 31, super Evang.*

Usitata culpa obligat mentem, ut nequam surgere possit ad rectitudinem, conatur, et labitur; quia ubi diu sponte perstitit, et ibi, cum noluerit, coacta cedit. *Idem, I. XV, Mor.*

Tenant pravæ consuetudines, quem semel ceperunt, atque quotidie duriores existunt; et non nisi cum peccatoris vita finiuntur. *S. GREG. I. XVI, Mor. c. XXXI.*

Quædam angustia est, a mala consuetudine exurgere velle, nec posse; jam desiderio ad superna tendere, sed adhuc actu in infimis remanere; præire corde, nec sequi opere, atque a semetipso contradictionem perpeti. *Idem.*

JUCUNDITAS. — In dolore paries filios. Verum est sacramentum hujus sententiæ, quod nulla abstinentia fit a voluptate carnali, que non habeat in exordio dolorem, donec in meliorem partem consuetudo flectatur; quo cum pervenerit, quasi natus est filius, id est, ad bonum opus paratus affectus per consuetudinem bonam. S. AUG. de Gen. contr. Manich.

EX LIBELLO DE IMITATIONE CHRISTI.

Grave est assueta dimittere, sed gravius est contra propriam voluntatem ire. L. I, c. II, §. 4.

Resiste in principio inclinationi tuæ, et malam dedisce consuetudinem, ne forte paulatim ad majorem te ducat difficultatem. Ibid.

Quanto diutius ad resistendum quis torpuerit, tanto in se quotidie debilior fit, et hostis contra eum potentior. L. I, c. XIII, §. 5.

Antiqua consuetudo difficulter relinquitur, et ultra proprium videre nemo libenter ducitur. L. I, c. XIV, §. 3.

Duo specialiter juvant ad magnam emendationem: videlicet subtrahere se violenter, ad quod natura vitiose inclinatur; et ferventer instare pro bono, quo amplius quis indiget. L. I, c. XV, §. 4.

Obsistet inoluta consuetudo, sed meliori consuetudine devincetur. Remurmurabit caro, sed fervore spiritus frenabitur. Instigabit et exacerbabit te serpens antiquus, sed oratione fugabitur. L. III, c. v.

Hinc accidit, quod viam perfectionis agnosco, et clare satis video, qualiter agere debeam; sed propriæ corruptionis pondere pressus, ad perfectiora non assurgo. L. III, c. XV, §. 3.

EXEMPLA CATHOLICA.

Filii Israel, cum captivi et inviti Babylonem ducti essent, postea consuetudine vite exilium patriam, et captivitatem in voluntariam servitutem commutaverunt. GRANAT. in Loc. Com. f. 795.

S. Petrus in prima negatione tantum negavit simpliciter Christum dicens: *Nescio quid dicis*. In secunda, *negavit cum jura-*

mento. In tertia vero *cœpit detestari et jurare*, quia non novisset hominem. MATTH. XXVI.

S. Augustinus de seipso fatetur: Plus valebat in me deterius inolitum, quam melius insolitum. Et alibi: Ecce vobiscum vivimus. Quis nos audivit aliquando jurantes? Numquid non consueveram quotidie jurare? At ubi legi, timui, luctatus sum contra consuetudinem meam, in ipsa luctatione invocavi Dominum Adjuvorem. Præstitit mihi Dominus adjutorium non jurandi. Nihil mihi facilius, quam non jurare. Hoc ideo admonui charitatem vestram, ne dicatis: Quis potest? S. AUG. I. VIII, Conf. c. XIII, et a. de Sanct.

Nicolaus, senex, cum septuaginta annis libidini vacasset, tandem ad S. Andream accessit, et sanari petiit. S. Andreas igitur orans pro eo, et quinque diebus jejuniis impetravit quidem eidem veniam et emendationem, sed non alia conditione, quam ut ipse quoque jejuniis se affligeret; quare cum sex mensibus in pane et aqua jejunasset, postmodum plenus bonis operibus decessit, et vox S. Andree dixit: Per orationem tuam Nicolaum, quem perdideram, acquisivi. ABELAS I. II, *Histor. Apost.*

Discipulus quidam S. Dorothei, cum furari esculenta cœpisset tempore, quo non satis dabantur, furatus est etiam tunc quando abundanter dabantur, ut sub lecto abscondens, ac computrescere sinens, asino tandem ea porrigebat. S. DOROTH. s. XI, ad *Monachos*.

Sartor Parisiensis erat Joannes Vamorin, vir in sua arte tota urbe celebris, quia a fure capitis damnato proditus, velut socius furti fuisset, quo in magnatis domo argentea vasa sustulisset, jam capitis reus erat et condemnatus, cum magnatum precibus ad tres dies mittitur. Adit igitur primo Marsilianus, relicto filiole Michaelæ duorum annorum; ubi cum navi, quam Henricus II, Duci Sabaudie donavit, Nizam venit; cum vero illam navim Sabaudus Hispano tribuno venderet, Neapolim abducitur. Interea filius de patre velut mortuo, a matre nihil ultra edoctus nam viginti duorum annorum erat, ubi Romanus veniens operitiam musicæ Cardinali servit; inde Neapolim venit, ubi visa urbe portum dum lustrat, in illa navi senem totum canum videt, salutem gallice, et vicissim salutatur; senex interea plorans, de causa lacrymarum quæsitus respondet, se viginti annis exulem filium Parisiis reliquisse, qui ei

persimilis, lacrymas eliceret. Michael animi dubius, nondum se seni credit, sed post exactam his curis cogitationem mane redit, et quia matris silentio credebatur patris infortunium se ignorasse, jam vix dubitabat; at senex viso illo tanto plus plorat ob filii similitudinem. Filius patris collo insertus osculatur, sequæ Michaelæ dicit. Senex ait, se demum liberent moriturum. Cœtant in navi, pater cupit Parisios redire, sed durior tribunus negat abitum. Filius ergo Taurini a Duce Sabaudie litteras commendatitias, et quinquaginta coronatos, ut et a conjuge Ducis totidem, et alios viginti a familiaribus Romæ impetrat, quibus redempturus patrem (quia tribunus prius centum petebat) viginti tantum jubetur pendere, sociis navis seni liberationis lytrum remittentibus. Pater liber in hospitio ebrui cum hospite utroque ita petulantur se gerit, ut pene iterum turrem meruerit, sed a filio liberatus est; inde discedunt. Pater sartorum more filii saccis insidiatur, cuius rei conscius ad explorandam fidem studio paucos nummos in sacco relinquit. At senex in Deum blasphemans, et filium damnabat, quod turrem liberum ad difficile iter induxerit, filio interim patienter patrem solante. Jam Parisiis vicinus filius patri narrat matrem vivam, eo, quod putasset maritum mortuum, scribæ nupsisse. Proinde pater ad urbis portas expectat, dum matrem edoceat. Pater iratus jurat, se uxorem occisurum, propterque per portam ad templum S. Victoris, quod est Carmelitarum, in quo filius vix tantam moram impetrat; mater viso filio gaudet, at maritum adesse miratur. Supervenit senex, et mulierem asperæ allocutus, eam graviter verberat, ut ægre eum filius defenderet, accurreretque alter maritus, qui in ignotum senem invectus tam acriter eum eo pugnis certat, ut ægre a vicinis accurrantibus dirimentur. Cumque essent separati, scriba querebatur pulsata sibi uxorem, alter ablatam. Capitur a Magistratu uterque, sed ad causam coram Judice agendam dimittuntur liberi; appellant illi a Judice ad Magistratum Regium, qui decernit, uxorem quidem senis sartoris, fortunæ vero sub scriba partas scribæ esse, facto sartor æcum et opificium repetit, quod oblitus interea erat, accedebant novæ vestium formæ, et visus fractior, manus stupidiores ad laborem, sed non ad furta. Nam vix annum domi erat, cum iterum furti reus. Inventus ad nuptias, dum mensa deponitur,

scyphum argenteum surripuit, quem hospes a sponso petebat; at a sartore quærendi factio initio penes illum scyphus inveniebatur; a judicio ergo ad carcerem subtrahitur, desperataque emendatione inoluta consuetudinis suspenditur. FRANC. LOSEL. in *Hist. IX*.

CORRECTA. — Fuit quidam notabilis Cardinalis, quem B. Bernardus rogavit, ut potentiam ageret. Qui non acquiescebat ei. Cui B. Bernardus ait: Si non vis facere pacem cum Deo, saltem facias treguam. Ait ille. Quam? Respondit: Abstine tribus diebus ab omni opere illicito ob amorem Dei. Et sic fecit. His completis dixit B. Bernardus: Modo aliis tribus diebus abstineas amore B. Virginis Mariæ. Quod etiam fecit. Post hoc aliis tribus diebus abstinit pro amore Apostolorum. Et iterum post tres ob amorem Martyrum. Et tunc tribus ob amorem Confessorum. Deinde ob amorem Virginum. Et post amorem Angelorum. Et omnibus his factis Cardinalis dixit B. Bernardo: Nolo modo treguam facere, sed pacem. Leve enim mihi est de cætero abstinere; et sic malam consuetudinem post posuit, et postmodum vitam in bono finivit. *Discipl. Prompt. ser. 431, lit. II*.

Quidam consuevit adeo inebriari, quod quasi insensibilis videbatur, et odiosus factus est uxori in tantum, quod eo relicto alteri adhærebat. Sed quod eo ad nutum uti non poterat; mole viri oppressa cogitavit, quomodo a se eum repelleret. Et cum una vice sic inebriatus fuisset, ut omnino insensibilis videretur et animo alienatus, ipsa vocans monachos, dixit eum laborare in extremis, et quod vestirent cum habitu religioso, et facerent eum monachum; quod ipse petierat, cum esset sanæ mentis. Quod etiam ipsi monachi amore pecuniæ libenter fecerunt; quem tonsum et vestitum portaverunt ad Abbatiam. Ipse autem de mane vix digesto invenit se monachum. Et audiens ab uxore et monachis, quod fuisset in extremis, et fecisset votum Deo, et B. Mariæ Virginæ, et omnibus Sanctis; præ verecundia mansit in ordine, et amplius melius vixit.

Miles ante urbem Ostendanam, assuetus blasphemis, eas ad singula verba repetebat. Sæpe monitus, consuetudinem objecit. Deum ad inopiam laborat, cum ab uno e Societate, qui in castris erat, stipem petere, negavit ille se homini blasphemum quidquam daturum. Respondit miles dolere se, sed emendare non posse. Quod ut Sacerdos

ei ostenderet falso ab eo dici, nummum aureum illi exhibuit, promittens ei se datum, si per horam se sequatur, castra lustrando, sine juramento; condidit miles. In via miles varie læcessit, Sacerdos præit, et aureum ei nummum ad hos insultus ostendit. Silet miles, ac nummum promeritus exin malam consuetudinem omnino exiit. ENGELGR. *Dom. III. Quad. § 4.*

PEENA. — Anno 1622, in regno Toletano, loco non ignobili, quidam e primoribus B. Virginis a teneris devotus intepuit et libidini se dedit. Adit Sodalitatem et festos B. Virginis dies colebat seditulo. Ad hæc templum B. Virginis quoddam restituit, et ejus imaginem exornavit. Sed abreptus fædo amore in consanguineam, eam domi pro concubina habuit publicæ matris loco receptam. In eo oppido pie colibi virgini, multis adversis afflictæ, et cœlestibus revelationibus illustrata noctu in extasi Christus apparuit, cum B. Virgine et Angelis plurimis oppidum ingressus, et inde virginis illius cubiculum, ibi pro tribunali considens, cum publicis loci istius vitii, tum incestui (qui hæcenus virgini erat ignotus) remedium facturum, visaque est tanta criminis hujus fœditas, ut sine mora de capite rei sententia ferretur. Sed B. Virgo illi ad penitentiam triginta dies impetravit; si interea non respiceret, tum demum repentina morte periret, jaculo in cor emisso. Virgini autem imperavit Christus, ut primo mane ad templum nostrum se conferret, et Sacerdoti e Societate nostra, quem repertura esset, visum indicaret suis verbis, moneretque ut miserum hominem de pena illi decreta admoneret. Virgo ad se reversa, multis cum lacrymis pro miseri salute rogavit Deum. Mane in templo nostro Concionatorem nostrum tunc confessionibus audiendis intentum reperit, cui Dei nomine rem exponit, et jubet hominem commovere. Sacerdos, qui ante virginem non norat, nec ejus virtutem, parum ei fidem habuit, aitque se rem velle maturius expendere. Illa mœsta domum ad Deum revertitur, que iterum ac tertium denot, perditum juvenem Religiosus illius voce ad salutem revocandum esse. Dicenti virgini, eum sibi fidem non habuisse. Christus: *Abi, inquit, et iterum Sacerdoti hæc significæ, et arcana mentis ejus consilia detege, quæ recens pertractavit, et credet tibi.* Ita monitus Sacerdos fidem habuit, et juvenem adit, peracto prius Sacro, et ad frugem hortatus est. Juvenis miratus pecca-

tum detectum, quod nunquam fuerat confessus, ad Patris pedes cecidit, et confitetur magno cum dolore. Sacerdos ei suadet loci mutationem. Sed qui ob nimiam sanguinis propinquitatem excedere statim edibus non potuit, cubile mutat, et cubiculum, quibus diligenter obseratis, infelix concubina, qua lacrymis, qua vi, qua blanditiis ingressum frustra tentat, juvene constanter obsordescente. Postridie illa curat clavem fieri, et nocte ad eum penetrat, et vincit. Deceptus mox ad Patrem advolat, suum lapsus detestatur, et consilium a Confessario accipit, ut janua etiam intus obserata, eam excludat. Quod etsi factum, aliis tamen artibus aditum illa sibi aperuit; peccatis igitur peccata cumulantur. Redit ad Patrem, a quo nihil omittitur ad evitanda pericula. Sed miser juvenis amore victus et pertesus monitorum, Confessarium deserit, minisque spretis res suas sibi habere jubet; suam sibi salutem cure fore. Restabant quatuor ad interitum dies. Pater omni ratione studet illi Deum placare; sed omnia frustra fuerat. Ad extremum, cum decima aut undecima noctis hora esset, ad eum Pater accurrit; respondetur, abesse herum; quo responso mestus Pater domum redux famulis injungit ut, si quid hero humani accidat, confestim se vocent. Tum ecce, hora duodecima noctis cursus et clamor: Repentino aliquo malo expirare dominum cum concubina in lecto decubentem! Adest Sacerdos. Spirabat miser etiamnum, et spumabat vultu horrendum in modum distorto, demum in hanc vocem erumpit: «*Va mihi! jaculo transfixus emorior!*» Quam vocem tantus dolor, et tanta mortis præcipitatio excepit, ut etsi Pater omni sedulitate eum ad contritionem excitare conaretur, nullum tamen doloris signum, nullam absolutiois materiam præbuerit, omni salutis via præclusa. Interea Dei famula orationi intentæ, vidit Christum, ut ante, ad djudicanda illius oppidi peccata revertentem. Accusabatur, ea spectante, impenitentis ejus pessima vita; proferebantur occasiones ad emendationem, monita, minæ, et salubre consilium a Religioso ei datum, et alia salutis adjuventa; que quod neglexisset, tam corporis, quam animæ morte damnatus est, ipso iudice fatale telum in eum immitente. L. PH. ANDRADA, l. II, de *Imit. B. Virg.* c. I, § 1.

EXEMPLA PROFANA.

Græca narrat historia, Alexandrum in moribus et in incessu, Leonidis pædagogii sui non potuisse carere vitiiis, quibus adhuc parvulus fuit imbutus. S. HIER. ep. vii. ad *Latam.*

Diogenes, dum improbum inveteratæ consuetudinis hominem admoneret, interrogatus, quid ageret? Æthiopem lavo, respondit; addiditque, senem admonere, et mortuum lavare, idem esse. ENGELGRAV. *Dom. III. Quad. p. 2. Lucis. Evang.*

Mithridates Rex tam frequenter biberat venenum, ut denique sine noxa biberet, et cum etiam vellet, veneno occidere se non posset. Unde Martialis:

*Profecit potò Mithridates sæpe veneno,
Toxica ne possent sæva nocere sibi.*

SIMILITUDINES.

Sicut morbi corporis inveterati non nisi longa et acri curatione sanantur; sic peccata inveterata, diuturna patientia, assidua oratione, et acerrima animi contentione curari oportet. S. BASIL. in *Reg.* g. 55.

Sicut gravi somno sopiti, si excitentur, surgere quidem volunt, sed superati soporis altitudine remerguntur; ita ii, qui gravi consuetudine sunt immersi, auditò Dei verbo emendare quidem se statuunt, sed a consuetudine victi iterum relabuntur. S. AUG. l. VIII. *Conf.* c. v.

Sicut id, quod repetitis vicibus ac multo labore finctum est, fincturam accipit pressius inhaerentem, et que vix elui queat: sic anima sano peccatorum superata et in habitu constituta malitiæ, vix ac multo negotio elui potest. S. BASIL. in *cap. 2. Isaie.*

Sicut cadente pluvia lapides quidem madescent, intus vero suam siccitatem cum duritie servant; sic dura corda imbrem eloqui divini foris accipiunt, et aliquo modo compluuntur, quia cum gaudio suscipiunt verbum, sed intus siccæ et arida manent, mala consuetudine aditum gratiæ violenter prohibente. STAPL. t. v. in *Dom. Sevag.*

Sicut ad loca Nili, Catadupas appellata, habitantes prorsus nihil audiunt, quia nimio fluvii fragore ab altissimis montibus la-

bentis surditatem nativam contrahunt; sic qui cupiditatum suarum tumultibus diu assueverunt, surditatem spiritualem contraxerunt, ut sonum quidem confusum verbi divini audiant, clarum autem et intus penetrantem non admittant. *Ibid.*

Sicut puer avis pedem filo annexam tenens, aliquando longius avolare permittit, sed mox retrahit captivam, eoque ludo mire delectatur; ita diabolus homines peccati consuetudine irretitos tenens, aliquando cessare a peccato permittit, sed mox per vinculum consuetudinis ad se retrahit, non sine grandi voluptate. *Ibid.*

Sicut qui cerasa manducat, ab initio duo vel tria dumtaxat comedere statuit, sed postea eorum dulcedine allectus viginti aut centum sumit, et valetudinem graviter lædit; ita peccatum unum contractum in aliud sua dulcedine trahit. *Idem, them. II. in Dom. II. post Pent.*

Sicut is, qui iter facit, et rivulum, quem facile transcendere posset, negligit, postea tam magnum reperit, ut omnino transvadere non queat; sic qui peccata prima negligit, ea in consuetudinem tracta vix amplius emendare poterit. *Ibid.*

Sicut ii, qui hecetica febris laborant, si acuta superveniat, hanc facile curant, non autem illam, quæ tenacius inhaeret; sic actus peccati unicuique facile emendatur, non item si in consuetudinem evaserit. *Idem, th. VII. in Dom. post Pent.*

Sicut maximum saxum in montis cacumine nullo negotio sistitur; ubi autem in vallem præcipitatur, nulla arte retineri potest; ita maxima jstorum peccata facile sanantur; impiorum autem in scelera ruentium etiam mediocria nisi difficillime curari possunt. *Ibid.*

Sicut ii, qui assueverunt, etiam in loco pestilenti durant; ita incommoda parum lædunt assuetos. *PLIN. l. XVIII. c. v.*

Sicut callus successu temporis factus adimit sensum; ita consuetudo facit, ut diutina mala levius feramus. *Idem, l. XV. c. II.*

Sicut qui diu in vinculis fuerunt, cum ex illis solvuntur, tamen adhuc claudicant, nec gradi possunt; ita diu vitiiis assueti, etiam cum ea deserunt, quedam eorum retinent vestigia. *PLUT. in Moral.*

Sicut viridia ligna subjecto etiam igne usque adeo non accenduntur, ut sæpius ipsum ignem extinguant; sic humore vitiorum occupata pectora, non admittunt Spiritum

Sanctum, sed potius a se repellunt. STAPL. tom. II. in *Dom. post Pent.*

Sicut ii, qui natura surdi sunt, plerumque etiam muti sunt, quia instrumentum, quo loqui discimus, auditus est; sic qui spiritualiter surdi sunt, nec audiunt quid loquatur Dominus, etiam de Deo et divinis loqui non possunt. *Ibid.*

MOTIVA.

Ad consuetudinem malam tollendam.

Quia consuetudo mala est continuatum odium et inimicitia cum Deo. Si ergo Regem aut Principem suum nemo diu offensum habere cupit; quanto magis odium et inimicitia cum Deo diu et sponte fovenda non erit? Sed illud Christi potius ob oculos habendum: Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo; ne forte tradat te adversarius iudici, et iudex tradat te ministro, et in carcerem mittaris. *MATTH. V. 26.*

Quia consuetudo mala est *gladius anceps*, quo duplicantur et renovantur vulnera Christi Servatoris nostri, ut adeo is merito illis S. Bernardi verbis queratur: Nonne satis propter te vulneratus sum? Numquid satis pro iniquitate tua afflictus sum? Magis aggravant me vulnera peccati tui, quam vulnera corporis mei. *S. BERN. in quod serm.*

Quia consuetudo mala est *catena*, per quam quis in captivitate dæmonis detinetur; si ergo captivi hominum tantopere laborant, ut vincula et catenas rumpant, sicque e captivitate corporali se liberent, cum tamen ad hoc tantus labor et conatus, et pœnæ gravioris periculum requiratur; quanto magis rumpenda erit consuetudinis prava catena, ut ab ipsius diaboli captivitate liberemur, et morti æternæ eripiamur, maxime cum hoc in nostra sit potestate, et id faciendum tantorum bonorum participes efficiamur?

Quia consuetudo mala est *gravis lethargus anime* in manifestum salutis periculum eam concientes. Quis ergo non mature salubribus hunc morbum remediis depellere statuat?

Quia consuetudo mala est *continua afflictio et inquietudo anime*, utpote a fine suo recedens, atque adeo ita Jeremiæ verba audire merentis: Scito, et vide, qui malum et amarum est, reliquisset Dominum Deum

tuum, et non esse timorem Dei apud te, dicit Dominus exercituum. *IER. II. 19.*

Quia consuetudo mala, omnia illa damna, creat, quæ præcedente § per similitudines sunt ostensa.

MEDIA.

Oratio, uti S. Aug. exemplo suo docuit, qui, ubi amarissima contritione cordis statum suum delevit, et a Deo auxilium expetit, vocem audit dicentem: Tolle, lege; tolle, lege! Eaque lectione finita, quia luce securitatis infusa cordi, omnes dubitationis tenebras diffugere sensit. *S. AUG. I. VIII, Conf. c. XXII.*

Contraria consuetudinis procuratio; ita Deus ipse per Prophetam Baruch suavit: Sicut fuit sensus vester, ut erraretis a Deo, decies tantum iterum convertens requiritis eum. *BARUCH. IV. 28.* Sed et S. Hieronymus hoc ipsum medium Celantie suavit his verbis: Asperam nobis et insuavem virtutum viam facit nimis vitiorum consuetudo, quæ, si in alteram partem transferatur, invenitur semita iustitiæ levis. *S. HIER. in ep. ad Celant.* Rationem vero hujus medii tam necessarij ulteriores reddens Chæremon Abbas, apud Cassianum, sic loquitur: Non possunt desideria presentium rerum reprimi vel avelli, nisi pro istis affectibus noxiis, quos cupimus amputari, alii salutare fuerint intromissi. Nullatenus enim valet vivacitas mentis absque alicujus desiderio, vel timoris, vel gaudij, vel memoris affectione sustinere, nisi hæc eadem in parte bonam fuerint immutata. Idcirco si carnales cupimus concupiscentias de cordibus nostris extrudere, spirituales earum locis protinus plantemus voluptates, ut his semper animus noster innexi habeat, quibus jugiter immoretur, ac illecebras presentium ac temporalium respuat gaudiorum. *CASSIAN. Coll. 12, c. v.*

Generosa victoria sui. Sicut enim agricola, cum evellit silvestre germen, a valido impactu ligone subvertit radicem; sic peccata inveterata rudius exagitari, et fortius eradicari convenit. *STAPL. tom. 3, in Septuagesima.* Unde merito hic loquens habet illud pii Ascetæ: Tantum proficies, quantum tibi vis intuleris. *Lib. I, c. XXV. de Imitat.*

Amor Dei; cujus efficaciam S. Augustinus exclamavit: Quam suave mihi

subito factum est, carere suavitatibus nugarum; et quas dimittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, vera tu et summa suavitas; ejiciebas eas, et intrabas pro eis, omni voluptate dulcior, sed non carni et sanguini; omni luce clarior, sed homini secreto et inferiori; omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. *S. AUG. I. IX, Conf. c. IV.*

Sincera confessio. Sicut enim cibum noxium ac pestilentem jam bili permixtum non aliter, quam per violentum vomitum ejicere possumus; ita inveteratum peccatum, si ab eo interfici non volumus, non nisi per confessionem sinceram ejici potest.

Consilium et auxilium viri prudentis; uti S. Bernardus his verbis suavit: Est consuetudo hæc gravis et perniciosa quædam catena, solvenda utique facilius, quam rumpenda; ut hic maxime vulgare illud videatur usurpandum proverbium, *industriam violentia potiorum*; ut, quemadmodum vis vi repellitur, et fervore spiritus fervor extinguitur desideriorum, ut maligni artem arte deludas, et consuetudini consilium opponas, necessarium itaque est consilium, vel ab ipso magni consilij Angelo ministratum, vel ab homine aliquo spirituali, qui cogitationes Satanae, spiritualiaque remedia non ignoret. *S. BERN. in s. de T. Donis.*

Recta opinio de falsitate objecti, tanto perpe concupiti; nam ut S. Aug. dixit: Solet recta opinio pravam corrigere consuetudinem, et prava consuetudo rectam depravare naturam. *S. AUG. I. de Doct. Christ.*

ASCETICA.

Tria præcipue circa consuetudinem ab Ascetæ specialiter sunt scienda et observanda. Primum est, ut bene cognoscatur astum Dæmonis, quo homines in consuetudinem solet inducere, quem quidem astum S. Gregorius sequentibus verbis indicat: Antiquus hostis prius quasi consulens, blanda ad animum loquitur. Sed cum semel dentem delectationis infixerit, violentia post consuetudinem pene insolubiliter innodatur. *S. GREG. I. XV Mor.*

Alterum est, ut solidum sciat modum, ejusmodi pravæ consuetudines curandi, qui quidem in duabus præcipue industriis consistit. Prior est, ut difficultatis opinionem tollat, eumque in finem doctrinam S. Chrys-

tostomi preponat dicentis: Quamdiu in fornace voluplatum consistit, etiamsi exempli abundet infinitis, ipsi res esse supra vires apparet; cæterum si vel leviter illinc cœperit egredi, identidem procedens vim ignis a tergo relinquit, videtque ante se, et ad pedes propemodum viam voscidam, atque eximie facilitatis. *S. CHRYS. in Parenes. ad Theod.*

Posterior est, ut S. Augustini monitum observet, sic ad Aurelium scribens de chrietatis consuetudine tollenda: Non aspere, quantum existimo, non duriter, non modo impetuoso ista tollantur; magis docendo, quam jubendo; magis monendo, quam mihi nando; sic enim agendum est cum multitudine peccantium. Severitas autem exercenda est in peccata paucorum. *S. AUG. ep. LXIV, ad Aurel.*

Sic S. Bernardus grandi peccatori suadens, ut primum ad honorem SS. Trinitatis per triduum abstineret, post unum diem ad honorem B. V. adjiceret, effecit, ut ultro diceret: Nolo amplius diuturnas, sed perennes cum Deo inducias inire. *ENGELER. Dom. III, Quadr. p. 2.*

Tertium est, ut indicia emendate consuetudinis cognoscere studeat, quorum primum est, minorem inclinationem sentire ad objectum consuetudinis, juxta illud Psalmistæ: Exeritatus sum, et defecit paulisper spiritus meus. In quæ verba S. Gregorius commentans sic loquitur: Quid est spiritus meus, nisi spiritus hominis, videlicet spiritus electionis, et quia per occultam gratiam ad Dei amorem, desuper temperata mensura proficimus, quanto nobis quotidie de Dei Spiritu virtus crescit, tanto spiritus noster deficit. Qui spiritus erroris, quia non subito penitus a nobis amputatur, bene paulisper defecisse perhibetur. *S. GREG. I. XXII, Mor. c. XIV.* Secundum signum est, positivam ad illud objectum difficultatem sentire, nam teste S. Macario, affectuum carentia paratus est status anime, secundum quem difficulter movetur anima erga malitiam. *CASSIAN. 6, c. 3.* Tertium, tentationibus facile resistere; hoc enim proprium est perfectiorum, ut ab omni diabolica impugnatione securi, absque ullo labore et difficultate vitæ carnis vel respuant, vel abscondant. Quartum, naturalem quandam nauseam et horrorem erga illa objecta experiri; quemadmodum enim solis lumen sanum oculum ad seipsum pertrahit, sic Dei cognitio puram mentem, per chari-

tatem naturaliter ad se ipsum allicit, teste S. Maximo, *Charit. c. v, n. 32.*

Quintum, moralem quandam impossibilitatem sentire, et dicere posse cum S. Paulo: Certus sum, quia neque mors, neque vita etc. neque alia creatura poterit nos separare a charitate Dei. *Rom. VII, 38.*

CONCEPTUS PRÆDICABILES.

Ex occasione thematis: « Fines peccatorum circumplexi sunt me. » *Ps. cxviii, 61.*

Potest consuetudo Dallæ, peccator Samsoni comparari, et per historiam illius narrationem ostendi, quomodo peccator per eam ab initio funibus Consuetudinis constringatur, dein tradatur inimicis, seu demonibus, tum ab his excecetur, et in molendino malitiae circumagatur ab uno peccato in aliud deductus, sicutque gaudium inimicis fiat.

Ex occasione thematis: « Funiculus triplex difficile rumpitur. » *Eccles. iv, 12.*

Potest consuetudo funiculo tali comparari, propter actus frequentatos, simulque ostendi, quam merito detestandum sit, sive demonem, qui per eum nos captivos tenet, sive periculum damnationis æternæ, ad quam ea captivitas tendit; sive difficultatem solutionis consideremus. Quia tamen nihil impossibile est apud Deum, excitentur auditores ad auxilium a cælo petendum, gladiumque generosæ resolutionis in manus sumendum, funiculumque hunc ad modum Alexandri, nodum Gordium solventis, reseccandum.

Ex occasione thematis: « Tu venis ad me cum gladio et hasta et clypeo, ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum. » *I. REG. xviii, 43.*

Poterit consuetudo Goliatho comparari, et ostendi, quam grandis et difficilis superatu peccatori videatur! Possit tamen superari, si in nomine et auxilio Dei speret, et per fundam generosæ resolutionis aliquot lapides contrariorum actuum in eum conjiciat. Quem in finem narrari poterit historia de adolescente, cui gigas terribilis apparuit, quem, cum fugere vellet, ab Angelo adstante aggredi potius jussus, mox, ubi eum invasit, secundante Angelo feliciter superavit.

Ex occasione thematis: « Lazare, veni foras! » *JOAN. xi, 43.*

Potest consuetudinarius peccator Lazaro comparari. Et 1. dici, quod vere sit mortuus quoad animam. 2. Quod lapis consuetudinis

sit impositus sepulchro. 3. Quod quadridua, nus sit propter perseverantiam in peccato ideoque jam foetere coram Deo et Angelis incipiat. 4. Quod non nisi a Christo excitari possit per gratiam, ita tamen ut ipse etiam veniat foras, et sepulchrum mala vitæ et occasionum, remoto saxo consuetudinis, relinquat. Vide de hac materia fusius Henricum Engelgr. in *Dom. 3. Quadrages.*

MISCELLANEA.

QUALITAS.

*Fac tibi consueat. Nil consue adine majus,
Quam tu, dum capias, tædta nulla fuge.*
OVID. ART. 2.

*Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usus,
Et territur pressa vomer aduncus humo.*
OVID. L. IV, de Pont. el. 1.

Polyænus dicebat, initium capere exiguum consuetudinem, neglectam autem vires maximas sumere. *MAX. de Consuet.*

Vulpes, cum nunquam leonem vidisset, et ei primo occurrisset, ita fertur exterrita, ut pene mortua concciderit. Eundem iterum conspicata, extimuit quidem, sed non ut prius. Tertio autem occurrentem usque adeo non timuit, ut etiam accedere, et colloqui auderet. *LANG. in Polyant.*

Recte Poeta Ovidius cecinit:

*Principis obsta. Sero medicina paratur,
Dum mala per longas invaluere moras.*
OVID. 1. Remed.

Et alibi:

Ars fit, ut a teneris crimina condiscitur annis.
IDEM.

Habet hoc infelix consuetudo peccandi, inquit Emyssenus, ut, quanto amplius quis peccaverit, tanto minus se peccasse intelligat. *EMISS. apud Engely. p. 2, Dom. 3. Quad.*

DAMNUM. — Desinit remedio esse locus, quæ fuerint vitia, mores fiunt. *PLIN. l. xxv. c. ii.*

Consuetudo novis Principum tributis similis est, quæ urgente necessitate imponuntur, sed postea etiam cessante ea, continuantur. *GRANAT. in Loc. Com. f. 796.*

AXIOMATA.

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testæ diu.
HORAT. l. II, epist. 2.

Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit,
a vitis nescit discedere, quando senescit.
MAX. in. s. de S. Joan. Baptis.

Nemo repente fuit turpissimus.
Juv. Satyr. ii.

Gravissimum est imperium consuetudinis.
SEX. in Pron.

Non erit illusor, qui sic facit, ut tenet
usus.

Cui puer assuescit, major dimittere nescit.
Floridg.

AUCTORES.

Joannes Buseus, in *Panario.*
Ludovicus Granatensis, in *Locis Communibus* f. 795.

Joannes Langius, in *Polyanthæa*. V. eod.
Joannes Major, in *speculo Exemplorum*. V. eodem.

Henricus Engelgr. p. II. *Lucis Evang.*
Dom. III. Quad.

Thomas Stapletonus, tex. 5. in *Domin.*
Sexag. et text. II. *Dom. XI. Post Pent.* et
text. 7. *Dom. xxv. post. Pent.*

CONTRITIO.

QUOAD ESSENTIAM.

DEFINITIO. — Est animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero. *CONCIT. TRIB. sess. 14.*

Pro cuius intelligentia S. Thomas Villan. notat, quod duplex est dolor: Quidam, qui est actus voluntatis, et ille est odium et displicentia, et detestatio, et abominatio peccati, nolle peccasse, et iste actus est liber et in nostra potestate. Alius est dolor sensitivus, qui est passio et tristitia quædam in sensualitate, quæ aliquando prorumpit in lacrymas. Primus dolor est contritio, non secundus, sed est effectus contritionis. Nam ex displicentia et odio peccati commissi nascitur insensibiliter illa tristitia, et non est sic in nostra potestate. Nam quidam sunt

duriore ad lacrymas, alii teneriores, ut mulieres. Rationem autem, cur Deus dolori huic non in sensu, sed in voluntate locum assignavit, dat sequentem, quia nimirum tantum bonum et tam magnum commodum peccatorum debuit esse liberum, et in nostra potestate cum Dei gratia. S. THOM. VILLAN. *Conc. in Dom. Pass.*

DIVISIO. — Dividitur in *imperfectam*, et *perfectam*. Illa est, quæ ex motivo supernaturali spei vel timoris elicitur, et hæc *Attritio* vocatur, de qua Ricardus de Media-villa sic loquitur: Conteritur cor duplici mola; prima divine spei, secunda timoris Dei. Hæc due mola, duo sunt pedes, quos posuit Angelus super mare et super terram. Quid per Angelum, nisi angelica contritionis gratia, a Deo per Angelum missa, qui pedem providentia seu voluntatis Dei, ponit super mare mentis amaricate, ne de justitia Dei desperet; et sinistram super terram mundialis et criminose mentis, ne de misericordia Dei præsumat; quasi calcando mare mentis contrita dextro pede, illud Psalmi dicat: *Spera in Deo*; et sinistro calcando terram, ne præsumat, addat: *Et fac bonitatem!* Horum enim duorum alterum sine altero ad ruinam, non ad salutem est. Perfecta contritio est actus voluntarius conjunctus cum summo dolore de peccatis, elicitus ob amorem Dei super omnia dilecti, cum spe veniæ, et firmo proposito confitendi peccata commissa, nova non perpetrandi, ac poenitentiam adimplendi, et hæc speciali nomine *Contritio* appellatur, de qua potissimum hoc loco sermo erit. *RICHARD. in IV dist. xxq. 1.*

Hujus porro Contritionis eliciendæ triplex modus est, juxta Philippum Hartunek, et alios. Primus est, si doleas de peccatis ex motivo divinarum perfectionum; vel omnium simul, vel unius in particulari, ut si dicas: Amo te, Deus meus, super omnia propter id ipsum, quod es; quia infinite bonus es (infinite pulchre, sapiens, justus, perfectus, benignus, immensus, æternus, omnipotens) et quia sic amo te, detestor ex animo, abominor annuloque, quantum in me est, omnia peccata, quæ ego vilissimus contra te, supremum Dominum et Deum meum, commisi, ideo præcise, quia te offendant, tibi que displicent, et propono firmiter non amplius in posterum peccare. Secundus modus est, si doleas ex motivo beneficiorum, quæ amabilis Deus ex infinito et gratuito amore tibi conferre plura in æter-